

Bozkurt ARAN

Çok Taraflı Ticaret Araştırmalar Merkezi Direktörü

Trans Pasifik Ortaklık (TPP) ve Türkiye

Giriş

10 yıl önce başlayan ve daha sonra nitelik ve nicelik olarak önemli değişikliğe uğrayan Trans-Pasifik Ortaklık (Trans-Pacific Partnership – TPP) Anlaşması 4 Ekim 2015 sabahı Atlanta’da müzakerelere katılan on iki ülke Ekonomi Bakanlarının kabul ettikleri bir mutabakat ile sonuçlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Bretton Woods sistemi ile küresel anlamda yapılan ekonomi, ticari ve mali düzenlemelere ve oluşturulan kurumlara ilişkin çeyrek yüzyıldır önemli iyileştirme yapılamamıştır. Bölgesel olmakla beraber TPP anlaşmasının bu yöndeki reform gereksinimlerine yanıt vermek girişiminin, uluslararası alanda ciddi bir etki yarattığı görülmektedir. Bazı Asya ülkelerinin 2002 yılında başlattıkları girişime Başkan Bush 2008 yılında katılma arzusunu ifade etmiş, daha sonra Başkan Obama’nın Asya’ya odaklanma politikasının sonucu olarak TPP ABD’nin önemli bir dış politika atağı haline gelmiştir.

Gerçektende, TPP'ye taraf olan ülkeler küresel gayri safi hâsılanın yüzde 40'ını, uluslararası ticaretin üçte birini oluşturmaktadır. ABD, Japonya, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Meksika, Şili, Singapur, Brunei, Vietnam, Peru ve Malezya küresel ticaretin kurallarını değiştiren "Ortaklık Anlaşması" konusunda uzun müzakereler sonucunda mutabakata varmışlardır. Birkaç aylık kısa süre içinde mutabık kalınan hususlar, hukukçular tarafından uygun şekilde yasal anlaşma maddelerine dönüştürülecektir.

Dünya Ticaret Örgütü bağlamında devam eden Doha Turu müzakerelerindeki tıkanıklıklar dikkate alındığında, TPP Anlaşması'nın küresel ticaretin, 21'nci yüzyılın gereklerine uygun bir mimari yapıya oturtulmasında önemli bir katkı oluşturabileceği de iddia edilmektedir. Anlaşma uluslararası ticaret tarihinin "en iddialı, en kapsamlı, en dengeli ve yüksek standart sağlayan" ¹ anlaşması olarak nitelendirilmektedir.

TPP, Dünya Ticaret Örgütü tarafından henüz düzenlenmemiş alanları da kapsamaktadır. Kapsamı ve içeriği dolayısıyla "oyun değiştirici" ve "mega bölgesel" olarak nitelenen özelliklere de sahiptir. Bu bakımdan "yeni nesil ticaret anlaşması" olarak da ayrıca önem kazanmaktadır. Diğer yandan TPP'de ele alınan konuların karmaşıklığına ve müzakere gündeminin genişliğine rağmen katılımcı ülkelerin çok farklı çıkarları arasında uyum sağlanmış olması, tarafların gösterdikleri "esneklik" ile açıklanmaktadır.

Neden Trans-Pasifik Ortaklığı?

Gelişmiş ülkeler ABD önderliğinde uluslararası ticaretin kurallarını düzenlemek ve çağın gereklerine uyumlu hale getirmek amacıyla iki temel girişim başlattılar. **Trans-Pasifik Ortaklığı – TPP-** ile **Trans Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı -TTIP-**. Bu girişimlerin zamanlamasına ve nedenlerine ilişkin çok sayıda yayın yapılmıştır. ²

Çok taraflı ticaret sistemi 1995 yılından bu yana uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi konusunda yeni bir adım atamamıştı. Dünya Ticaret Örgütünde aralarında "yükselen ekonomiler" bulunan "Gelişme Yolundaki Ülkelerin" (GYÜ) etkilerinin artması, kalkınma konularına öncelik verilmesi sonucunu doğurmuştu. Daha önceki dönemlerde "Gelişmiş Ülkelerin" (GÜ) yarattığı sinerji ile gerçekleştirilen ve sonucusu 1995 yılında yürürlüğe giren Uruguay Turundan bu yana Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) küresel ticaretin çağımızda karşılaştığı sorunlarına anlamlı şekilde yanıt verecek çok taraflı serbestleşme getirecek düzenlemeler yapamamıştı.

Çin Halk Cumhuriyetinin ulaştığı en büyük ihracatçı konumunun zorladığı nedenlerle ABD Yönetiminin, "Asya'ya odaklanmak" gibi özeltenebilecek stratejisinin, ABD'yi bu iki kapsamlı girişim başlatmaya zorladığı belirtilebilir.

¹ Matthew P. Goodman ve Scott Miller, 'The Trans-Pacific partnership Negotiations Conclude', CSIS, 7 Ekim 2015.

² Konuya ilişkin çalışmalar için bkz. M. Sait Akman, '[Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı \(TTIP\): Türkiye'nin Katılımı Açısından Bir Değerlendirme](#)', TEPAV Değerlendirme Notu, N201401, Ocak 2014.

Diğer bir saikin ise, Dünya Bankasının, Uluslararası Para Fonu'nun, Dünya Ticareti Örgütü'nün ve OECD'nin son araştırmalarında GÜ'ler ile GYÜ'ler arasında farkın daralmaya başladığını gösteren bulgulara ilişkindir. Küresel ticarete alınan payının, doğrudan yabancı sermaye giriş oranının, ekonomik büyüme seviyelerinin giderek GYÜ'lerin büyüdüğü ve geliştiğini göstermektedir³. GÜ'lerin kendi çıkarları ve rekabet avantajları doğrultusunda, DTÖ sistemi içerisinde oluşturamadıkları yeni kural arayışları, GÜ'leri birlikte hareket etmeye ve bunları çok taraflı sistemin dışında oluşturmaya teşvik ettiği kabul edilmektedir.

Nitekim Başkan Obama, Amerika TPP ile yeni kuralları oluşturamaz ise -Çin'i kast ederek - başkalarının kural koyuculuğunu kabullenmek zorunda kalır şeklinde demeçler vermişti. Başkan Obama'nın "müşterilerimizin % 95'i sınırlarımızın ötesinde yaşadığı bir dönemde Çin gibi ülkelerin küresel ekonominin kurallarını yazmasına izin veremeyiz"⁴ söylemi konunun mevcut yönetim bakımından ifade ettiği önemi vurgulamaktadır.

Özellikle "küresel değer zinciri" uygulamaları sonucunda firmaların üretim süreçlerinin birden çok ülkeye yayılmış olmasının yarattığı ortamın, daha ileri ortak kurullarla ahenkleştirilmesi gereği TPP müzakerelerine yansımıştı.

TPP'de ne müzakere edildi?

TPP otuz bölümden oluşmaktadır. Bölümler mal ticareti ve pazara giriş hükümleri ile başlamakta; gümrükler, ticaretin kolaylaştırılması, hayvan ve bitki sağlığı (SPS), yatırımlar, hizmetler, fikri mülkiyet, kamu ihaleleri gibi ticaretin geleneksel alanlarını kapsamaktadır. Bunlara ilişkin kapsamlı iyileştirmeler getirmektedir. Bunlara ilave olarak internet ve dijital ekonomi, kamu iktisadi teşebbüslerinin uluslararası ticaret ve yatırımlardaki konumları gibi yeni konuları da içermektedir. TPP çevre ve çalışma standartlarına ilişkin de önemli açılımlar yapmaktadır. Diğer bir özelliği ise TPP'ye değişik kalkınma seviyelerinde ve büyüklerdeki ülkelerin taraf olmaları nedeniyle kapasite artırımına ilişkin önlemleri de ihtiva etmesidir.

Ayrıca anlaşma, geleneksel serbest ticaret anlaşmalarında düzenlenmeyen dijital ticaret ve kamu iktisadi teşebbüsler konularını da kapsamaktadır.

Üçüncü ülkelerin katılımlarına olanak veren hükümler dolayısıyla TPP'ye önümüzdeki günlerde yeni ülkelerin taraf olmak için başvuruda bulunmaları beklenmektedir. İlk planda esasen TPP hükümlerine çok yakın hükümler içeren Kore ABD Serbest Ticaret Anlaşması imzalamış olan Kore, anlaşmaya taraf olmak için girişim başlatacağını açıklamıştır. Kolombiya, Filipinler, Tayland, Endonezya ve Tayvan'da TPP'ye olan ilgilerini belirtmiş ülkelerdir.

³ Bozkurt Aran, 'Global partnership quests: new contentious dynamics in trade and prospects for Turkey in an age of TPP and TTIP', IPLI ve TEPAV Turkish Policy Brief Series, 2013-11 ed.

⁴ Jackie Calmes, 'Trans-Pacific Partnership is Reached, but Faces Scrutiny in Congress', International New York Times, 5 Ekim 2015.

ABD Ticaret Temsilciliği, TPP ile Amerikan ihraç ürünlerine taraf ülkelerin uyguladığı 18 bin ürüne ilişkin uygulanan gümrük tarifесinin kaldırılacağını ve indirileceğini belirtmiştir.⁵

ABD Başkanlığının üzerinde mutabakat sağlanan hususların açıklandığı raporuna göre TPP'nin beş önemli özelliği bulunmaktadır.⁶ Bunlar;

Kapsamlı pazara giriş: Tarifelerin ve tarife dışı engellerin azaltılarak kapsamlı pazara girişin sağlanması, bunun sanayi ve tarım mal ticaretinin yanı sıra hizmet ticaretini kapsamaması,

Bölgesel yaklaşıma ilişkin taahhütler: Taahhütlerin bölgesel yaklaşım içinde değerlendirilmesi ; küresel değer zinciri, sorunsuz ticaretin oluşturulması, sınırların bütünleştirilmesi, istihdam yaratılması, yaşam seviyesinin yükseltilmesi,

Ticarete ilişkin yeni meydan okumaları yanıtlamak: İnovasyon, verimlilik ve rekabet gücünün artırılması ve bu arada dijital ekonomi ve kamu iktisadi teşebbüslerin küresel ekonomide rollerinin düzenlenmesi,

Kapsayıcı ticaret: KOBİ'lerin güçlendirilmesi ve kalkınma ve ticaret konularında kapasite artışı sağlanmasına ilişkin bağlayıcı yükümlülükler üstlenilmesi, anlaşmanın getirdiği iyileştirmelerden tüm tarafların tam anlamıyla yararlanmalarının sağlanması,

Bölgesel bütünleşme platformu: Asya Pasifik bölgesi ülkelerinin katılımlarını sağlayabilecek bir platform olması şeklinde belirtilmektedir.

Açıklamada üzerinde mutabakat sağlanan hususların otuz bölümden oluştuğu belirtilmiştir.

TPP için varılan mutabakat, giriş hükümleri ve genel tanımları takiben, mal ticareti, tekstil ve hazır giyim, menşе kuralları, gümrük idareleri ve ticaretin kolaylaştırılması, hayvan ve bitki sağlığı, ticarete teknik engeller, ticarete korumaya ilişkin kurallar, yatırımlar, sınır-ötesi hizmet ticareti, mali hizmetler, iş sahiplerinin geçici girişleri, telekomünikasyon, elektronik ticaret, kamu alımları, rekabet politikası, kamu iktisadi teşebbüsler ve var olan tekeller, fikri mülkiyet, işçi hakları, çevre, işbirliği ve kapasite artırımı, rekabet edilebilirlik ve iş kolaylaştırılması, kalkınma, küçük ve orta ölçekli işletmeler, kuralların ahenkleştirilmesi, şeffaflık ve yolsuzluk, idari ve kurumsal hükümler, anlaşmazlıkların çözümlenmesi, istisnalar ve nihai hükümlere ilişkin bölümlerden oluşmaktadır.

TPP müzakerelerinde üzerinde uzlaşya varılan konular içinde öne çıkan bazı hususlara dikkat çekmek uygun olacaktır.

⁵ The Wall Street Journal, 'The Pacific Trade Stakes', 6 Ekim 2015.

⁶ Bkz. USTR <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2015/october/summary-trans-pacific-partnership>

Pazara giriş açısından önemli olan mal ticaretinde yapılacak tarife indirimleri tarafların tarife taahhütlerine ilişkin cetvellerinde yer almaktadır. Ayrıca yabancı yatırımcı firmalara, yerli üretime ilişkin talepler doğrultusunda performansa yönelik zorunluluklar getirilmesinin de önüne geçilmeye çalışılmıştır. Tarım ürünlerinde tarife ve kısıtlayıcı uygulamaların kaldırılması veya azaltılmasının yanı sıra gıda güvenliği konusu da ön plana çıkarılmıştır.

Geniş Pasifik havzasında taraflar tek bir menşee kuralları kümesi üzerinde mutabakata varmak suretiyle hangi ürünlerin TPP tarife indirimlerinden yararlanacağı konusuna netlik kazandırmaya çalışmışlardır. Bu bağlamda, "menşee kümülasyonu" konusunda da uzlaşmaya varılmıştır.

Müzakerelerde yer alan iki önemli konu hayvan ve bitki sağlığı önlemleri ve ticarete teknik engellere ilişkin düzenlemelerdir. İnsan, hayvan ve bitki sağlığı konularını ilgilendiren konularda (örneğin GDO'lu ürünlerin ticareti) getirilecek önlemlerin "bilimsel temel"e dayandırılması öngörülmektedir. Ayrıca bu alanlarda tarafların ulusal düzenlemelerini yapma hakkını korunurken, bunun gereğinden fazla ticarete engel getirmemesi hususu ile dengelenmesi sağlanmıştır. Keza aynı denge ticarete teknik engellere ilişkin de ön planda tutulmaktadır. TPP Anlaşması'nın eklerinde belirli sektörlerle ilişkin ortak düzenleyici yaklaşımların geliştirilmesi benimsenmiştir. Bu alanlar arasında özellikle kozmetik sektörü, tıbbi araçlar, ilaç sanayi, bilgi ve iletişim teknolojisi ürünleri, şarap ve alkollü ürünler, paketlenmiş gıda ve gıda katkı maddeleri ile organik tarım ürünleri bulunmaktadır.

Bir diğer önemli alan hizmet ticaretine ilişkin kapsamlı bir uzlaşma sağlanmasıdır. Tarafların, hazırlayacakları "negatif liste" dışında kalan bütün alanlarda yükümlülük üstleneceği kararlaştırılmıştır. Buna göre hizmet ticaretinde piyasalar prensip olarak diğer TPP ülkelerinden hizmet sağlayıcılarına tamamen açık olacaktır. Benzer bir "negatif liste" yaklaşımı yatırımlara ilişkin olarak da kabul edilmiştir.

Elektronik ticaretin giderek artan önemi dolayısıyla bu alanda da TPP de düzenlemeler yapılmıştır. Taraflar bir yandan internet ve dijital ekonomide veri ve bilgi akışının önünü açmak ve gümrük vergilerinin yasaklanması üzerinde anlaşırken, diğer taraftan tüketicilerin aldatıcı ticari aktivitelere karşı korunması için tüketici koruma yasalarının oluşturulması ya da geliştirilmesi konusunda anlaşmışlardır.

Artık ticaret anlaşmalarının bir parçası haline gelmeye başlayan ancak üzerinde önemli tartışmaların olduğu iki önemli alan ise işçi hakları ve çevre konusudur. TPP'nin bu bağlamda önemli bir gelişme olabilecek yaklaşımı sonucu, bu alanlarda daha bağlayıcı anlaşmazlıkların halli mekanizması getirdiği görülmektedir. Esasen şimdiye kadar DTÖ gündeminde kolay kolay ele alınamayan bu konular ilk defa bu kadar geniş ve kapsamlı bir ticaret anlaşmasında bağlayıcı hükümlere tabi olacaktır.

Taraflar ne bekliyor?

Geleneksel tarife oranları esasen düşük olduğu için TPP müzakerelerinde, ülkelerin özellikle korudukları sektörlerde (Japonya'nın pirinç üretimi gibi) tarifelerin indirilmesi, gümrük

yönetimlerinin ve kurallarının uyumlu hale getirilmesi, fikri mülkiyet hakkının güçlendirilmesi, rekabet hukuku kurallarının düzenlenmesi ile çevre ve çalışma konularına odaklanılmıştır.

TPP esas itibarıyla pazara giriş konusunda mal ticareti, hizmet ticareti ve tarım alanında düzenlemeler içermektedir. Örneğin, 1985 yılında 6 trilyon dolar olan küresel mal ve hizmet ticareti 2009'da 19 trilyona ulaşırken küresel sermaye akışı dört kattan fazla artarak aynı dönemde 1,1 trilyon dolardan 5,2 trilyona yükselmiştir. Bu bakımdan yeteri kadar düzenlenmemiş olan konuların müzakerelerde kapsamlı olarak ele alınmaya çalışıldığı görülmektedir.

TPP'nin iktisadi etkisine yönelik ve özellikle "genel denge modellerine" dayandırılan çalışmalar TPP sonrası refah artışının zamanla meydana geleceğine işaret etmektedir. Bu ticaret ve yatırımlarda serbestinin artmasının üretim kaynaklarını zaman içinde daha verimli firma ve sektörlerle kaydırabileceği ile ilişkilendirilebilir. Amerikan Peterson Enstitüsü'ne göre, TPP'nin 2025 yılına kadar ABD ekonomisine yıllık bazda 77 milyar dolar katkı sağlaması ve ihracatı 124 milyar dolar kadar artırması beklenmektedir. Buna göre TPP'de Japonya'nın reel gelir artışı ABD'nin de üzerinde 105 milyar doları bulurken, gelişme yolundaki Vietnam'ın da reel gelirinde 36 milyar dolar, ihracatında ise 68 milyar dolar civarında hatırı sayılır bir artış sağlaması beklenmektedir ⁷.

Müzakerelerin özellikle son aşamalarında bazı konularda ülkelerin önemli zorluklarla karşılaştığı görülmüştür. Bu arada ABD ilaç sanayindeki patent korumasının uzatılması talebinde, Japon tarım ürünlerinin tarifelerinin indirilmesinde, Kanada süt ürünleri konusunda pazar açılımı sağlamasında, Meksika ve Kanada NAFTA anlaşması ile temin ettikleri otomotiv ürünlerine ilişkin menşe kurallarında esneklik göstermek zorunda kalmışlardır.

İlginç olan bir diğer husus da şimdiye kadar örneği görülmemeyen kapsamdaki anlaşmanın, altı GÜ ve yine altı GYÜ arasında gerçekleştirilmesidir. Bu da bazıları tarafından kalkınma konularında denge gözetildiği ve tarafların mevcut hassasiyetlerinin dikkate alındığı şeklinde yorumlanmaktadır. TPP'ye taraf on iki ülkeden altısı – Brunei, Şili, Malezya, Meksika, Peru ve Vietnam – Birleşmiş Milletler sistemi uyarınca GYÜ olarak tanımlanmaktadır.

Müzakerelerde tartışılmalı konular:

TPP müzakerelerinde ele alınan konular hakkında kamuoyuna düzenli bir şekilde bilgi akışı olmamakla beraber ABD ve AB yetkilileri "şeffaflık" ilkesi uyarınca özel sektör temsilcileri ile istişare yapmışlardır. Müzakerelerin özellikle "Pazar Açılımı"nı kapsayan konularının, ciddi bir "al-ver" süreci olması dolayısıyla gizli tutulması anlaşılır olmaktadır.

Diğer yandan, sektörleri kapsayan kurallar ile ticaretin tabi olacağı müzakere başlıklarında bilgi akışı sınırlı olmuştur. Anlaşma metni, üzerinde mutabakata varılan hususların hukukçular tarafından yasal dile çevrilmesini takiben kamuoyu ile paylaşılacaktır. Metinler ortaya çıktıktan

⁷ Petri, Plummer ve Zhai, 2013 'Adding Japan and Korea to the TPP', <http://asiapacifictrade.org/wp-content/uploads/2013/05/Adding-Japan-and-Korea-to-TPP.pdf>

sonra durum anlaşılacak olmakla beraber müzakere sürecinde bazı konular üzerinde müzakerelerde zorluk çıktığı kamuoyuna yansımıştı.

Müzakerelerde en çetin konuların otomotiv ve ilaç sanayine ilişkin hükümler olduğu belirtilmektedir. ABD'nin önem verdiği konular arasında sayılan, fikri mülkiyet ve biyolojik ilaçlarının patentlerinin en az beş yıl korunması ayrıca "data exclusivity" süresinin de ilave üç yıllık uzatılması kararlaştırılmıştır.

Müzakerelerde en zor konunun canlı organizmalar kullanılarak üretilen gelişmiş ilaçlar konusunda yaşandığı belirtilmektedir. ABD'nin, üreticilerin benzer biyolojik ürünlerin geliştirilmesini engellemek üzere verinin on iki yıl korunması isteğine Avustralya ve Peru karşı çıkmış ve koruma süresinin beş yıl ile sınırlanmasını önermiş, sonuçta süre sadece "en kısa olarak" belirlenmiştir.

Yeni Zelanda'nın süt ürünleri ile ilgili ısrarlı pazar giriş talebinin, Avustralya'nın ABD'ye şeker ihracatı girişiminin, diğer taraftan Japonya'nın pazarını ABD pirinç ve et ithalatına açmasının çetin müzakereler sonucunda son anda sağlandığı hatırlanmalıdır.

TPP müzakereleri sırasında "kur manipülasyonu" konusunun da anlaşmaya ilave edilmesi gerektiği ABD şirketleri ve Kongre üyeleri tarafından dile getirilmiştir. TPP'nin tamamlandığının ilan edilmesi üzerine Ford Şirketi kur manipülasyonu konusunun anlamlı şekilde düzenlemediği iddiasıyla Kongre üyelerine çağrı da bulunarak TPP'nin ret edilmesini talep etmiştir.

Anlaşma bazı bakımlardan ciddi eleştirilere neden olmuştur. TPP'nin, ticaret politikalarını yerel sanayinin korunması yönünde kullanılmasını yasakladığı, kamu ihalelerinde yerel firmaların avantajını ortadan kaldırdığı belirtilmektedir. Aynı şekilde yabancı sermaye yatırımı ile kabul eden devlet arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde yerel egemenlik hakkının kullanılmasını zorlaştırdığı, fikri mülkiyet ve patent haklarını genişletilerek yerel firmaların teknolojiye ulaşmalarını güçleştirdiği, kamu iktisadi kuruluşlarının işlevlerini göz ardı ettiği gibi hususlar eleştirilmektedir.

Bundan sonra ne yapılacak?

TPP anlaşmasının tamamlanması için tarafların kendi iç hukukları çerçevesinde onay sürecinden geçmesi gerekmektedir. Bu süreç anlaşma içeriğinin kamuoyuna açıklanması ve özellikle ABD'de geniş şekilde tartışılması olanağını da sağlayacaktır. Daha önce ABD Başkanı Obama'nın Kongre'den almış olduğu yetki dolayısıyla TPP Anlaşmasının kabul veya ret şeklinde oylanması gerçekleşecektir.

Özellikle ABD kamuoyunda ve Kongre'de TPP ile ilgili yoğun görüşmelerin olacağı ve anlaşmanın onay sürecinin alınan yetki ile hızlandırılmış olmasına rağmen, yaklaşan Başkanlık seçim dönemi nedeniyle bir dirençle karşılaşacağı belirtilmektedir. Nitekim ABD'de başkan adaylarından pek çoğu TPP Anlaşması'nı "felakete" yol açacak bir gelişme olarak lanse etmektedirler. Buna karşın ABD Başkanı'nın Ticaret Özel Temsilcisi Michael Froman onay süreci konusunda Kongre ile bir an önce çalışmaya başlayacağını belirtmiştir. Ancak, bu alanda uzman kimi hukukçulara göre onay süreci zorlu geçecektir.

Öncelikle varılan mutabakatın hukukçular tarafından anlaşma maddelerine dönüştürülmesini takiben anlaşma metninin kamuya duyurulması ve Obama'nın Kongreden aldığı hızlandırma yetkisinde belirtilen 90 günlük gözden geçirme sürecinin başlaması gerekecektir. Bu durumda TPP Anlaşmasının Kongre'ye sevk edilmesinin 2016 Bahar aylarında olması beklenmektedir.

Küresel ticaret sistemine katkısı

DTÖ sisteminin günümüzün gerektirdiği düzenlemeleri yapmakta gecikmesi, ülkeleri ikili veya çoklu ticaret anlaşmaları yapmaya sevk ederek bunların çoğalmasına ve küresel ticaretin daha da karmaşık bir hale gelmesine neden olmuştur. 2008 küresel ekonomik krizin etkilerinin devam ettiği günümüzde ülkelerin korumacı politikalarından vazgeçmeye öncelik vermediği bir zamanda küresel hâsılanın yüzde 40'ını temsil eden ülkelerin kapsamlı bir "serbestleşme" anlamına gelen TPP Anlaşmasını tamamlamaları önemlidir. Bu aynı zamanda bir süredir çok taraflı serbestleşme gerçekleştirilemeyen DTÖ için de bir ikaz niteliğindedir.

TPP güçlü bir şekilde, uluslararası ticaretin bir süredir değiştirilemeyen kurallarının "mega anlaşma" yolu ile çağın gereksinimlerini karşılayacak şekilde düzenlenebileceğini göstermiştir. Böylece çok taraflı ticaret sistemi ve DTÖ'de sürdürülmekte olan Doha Kalkınma Turu için olumlu bir emsal de oluşturmaktadır.

TPP'ye taraf ülkeler arasında, Meksika, Şili, , Vietnam, Peru ve Malezya GYÜ'lerin bulunuşu yapılan serbestleşme hamlesinin sadece GÜ'ler ilgilendiren konularla sınırlı olmadığını göstermesi bakımdan önemlidir.

Yeni konuların TPP ile ele alınmış olması DTÖ gündeminin geliştirilmesi için zamanın geldiğinin bir işareti olarak ta kabul edilebilir. Bu da DTÖ'de yatırım, çevre, işgücü kuralları, fikri mülkiyet gibi alanların gündeme alınmasını kolaylaştırabilir.

Ayrıca ABD'nin Asya odaklanması bakımından önemli bir açılım ifade etmektedir. Diğer taraftan, Güney Asya'da ekonomik gücünü siyasi ilişkilere de yansıtmaya çalışan Çin, TPP'yi bir rahatsızlık unsuru olarak değerlendirecektir. ABD'nin Çin'i çevrelemeye çalıştığı iddiaları daha sık duyulacaktır.

Türkiye ve TPP

ABD'nin başlattığı iki temel girişimden biri olan ve tamamlanmasına öncelik verdiği Pasifik bölgesindeki TPP böylece sonuçlanmıştır. Her iki ortaklık anlaşmasının, küresel ticarete ilişkin kurallar ve yatırımlar gibi düzenleyici alanlarda, mevcut sistemin ötesinde kuralları oluştururken benzer yaklaşım göstermesi beklenmektedir. Bunun Atlantik bölgesinde ABD ve AB arasında müzakereleri devam eden TTIP için de hızlandırıcı bir yönü olacaktır. Bu da Türkiye bakımından önemlidir.

Ayrıca siyasi açıdan hayati önemdeki Atlantik ilişkilerimizin ticari ve ekonomik veçhelerinin yeniden şekillendirildiği bir dönemde TPP Anlaşmasının özenle analiz edilmesi yararlı olacaktır. Türkiye esasen TTIP'e dâhil olmak arzusunu en üst düzeyde ve ısrarla dile getirmiştir. Aynı şekilde

AB ile mutabık kalınan ve Őu sırada hazırlık yapılan Gümrük Birlięinin güncelleŐtirilmesi ve derinleŐtirilmesi giriŐimi de aynı yaklaşım çerçevesinde ele alınabilir.

Türkiye'nin, ABD haricinde TPP'ye taraf ülkelerle ticaret iliŐkileri sınırlıdır. Anlaşma dolayısıyla ilk planda ihracatımızda kayda değer olumsuzluk görülmesi ve ciddi bir pazar kaybına uğranılması beklenmemektedir. Diğer taraftan, TPP'de aynı zamanda yatırımlara ilişkin önemli hükümlere yer verilmektedir. Hatta yabancı yatırımcı ile kabul eden devlet arasında çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümü konusunda ABD'nin ısrarları sonucunda yatırımcıyı kollayan ileri düzeyde düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerin doğrudan yabancı sermaye akımına getirdiği ilave teŐvikler nedeniyle, yabancı sermaye akımının Güney Doęu Asya bölgesindeki TPP'ye taraf ülkelere kayma olasılığı da dikkate alınmalıdır

Bu tür ortaklık iddiası ile oluşturulan ticaret anlaşmalarından beklenti sadece pazara giriŐi ile sınırlı değildir. Bu tür anlaşmalar ülkelerin kendi ekonomi politikalarına ilişkin reform planlarını da gözden geçirmelerini sağlar. Bu bağlamda TPP'nin ye ülkeler bakımından yaratacağı etki zaman içinde aralarında Türkiye'nin de olduğu TPP dışı ülkeler için de önemli bir gösterge ve örnek oluŐturacaktır. Bu husus Gümrük Birlięi'nin derinleŐtirilmesinin hayati önemde olduğunu göstermektedir.